

Proefbedrijf Zegveld

Een op handen zijnde sluiting van melkveeproefbedrijf Zegveld lijkt voorkomen. Het bedrijf gaat zich meer doorontwikkelen naar een omgevingsgericht proefbedrijf.

Aantal koeien:	150
Huidig melkquotum:	1,2 miljoen
Grond:	62 ha + 10 ha natuurland
Gem. productie:	8517 3,76 3,39
Arbeid:	5 vak

Al meer dan veertig jaar vervult 'Zegveld' de functie van melkveeproefbedrijf in het westelijke veenweidegebied. Er is in die vier decennia veel veranderd. Wat begon als testbedrijf van bijvoorbeeld voermengwagens of boxstrooisel, is uitgegroeid tot een kennis- en innovatiecentrum dat ver vooruitloopt op de dagelijkse praktijk op het primaire bedrijf. 'Het testen van producten is overgenomen door studiegroepen en adviesbureaus. Willen wij als proefbedrijf een rol kunnen blijven spelen, dan moeten we verder dan twee jaar vooruitdenken', vertelt Frank Lenssinck, manager melkveeproefbedrijf Zegveld van Wageningen UR Livestock Research. 'Onze innovaties zijn veelal een gevolg van beleidskaders waarbinnen melkveebedrijven kunnen produceren.' 'Binnen de thema's waarmee we bezig

Melkproefbedrijf Zegveld gericht op duurzame innovaties en rol als regionaal kenniscentrum

Metamorfose van een proefbedrijf

De rol van melkveeproefbedrijf Zegveld is door de tijd heen sterk veranderd. In de toekomst zal het bedrijf zich doorontwikkelen naar een meer omgevingsgericht proefbedrijf. Proefbedrijfmanager Frank Lenssinck: 'Deze streek is de voorkant van de melkveesector in de rest van Nederland.'

tekst **Florus Pellikaan**

zijn, proberen we met voorlopende veehouders aan de slag te gaan. Dat gebeurt via bijvoorbeeld Koeien & Kansen en diverse praktijknetwerken.' Volgens Lenssinck zorgt dit ervoor dat innovaties ook daadwerkelijk in de praktijk gebruikt gaan worden. 'Vroeger werden de resultaten van proeven alleen gepubli-

ceerd en wachtten we af wat er in de praktijk mee gebeurde. Nu proberen we innovaties samen met de praktijk te ontwikkelen en ze daar naartoe te verankeren. Bij de huidige innovaties gaat het om een andere manier van werken en denken en daarvoor moet je iemand wel meenemen in het proces. Een mooi

Frank Lenssinck, manager proefbedrijf Zegveld

Het huidige onderzoeksprogramma van proefbedrijf Zegveld bevat veel toekomstgerichte praktijkinnovaties

Hoogproductieve koeien voeren volgens Kempensysteem

'Een grote kans om de kostprijs op een bedrijf te optimaliseren is de potentie van koeien beter benutten', stelt Frank Lenssinck van proefbedrijf Zegveld. 'Ieder bedrijf heeft topgras en gras van B-kwaliteit. Van topgras gaat een koe met een lage melkpotentie niet veel meer melk geven en van B-gras gaat een koe met veel melkpotentie minder melk geven. Dat geeft twee keer een verhoging van de kostprijs per liter melk. De veestapel opsplitsen in een hoogproductieve en een laagproductieve groep en daar de voeding op afstemmen geeft meer melk met een lagere kostprijs.' Proefbedrijf Zegveld heeft hier bij wijze van proef daadwerkelijk invulling aan gegeven. Afgelopen najaar liep een groep koeien, waaronder veel blaarkoppen, tot begin november buiten om goedkoop melk te produceren bij de mobiele robot. Sinds november worden er ook zestien koeien (inclusief vijf vaarzen) volgens het zogenoemde Kempensysteem gehou-

den (een rantsoen met alleen krachtvoer en hooi). Tegen een kostprijs van 26 eurocent (inclusief mestafvoer) produceren deze koeien gemiddeld 11.500 kilogram melk. 'In ons gebied wordt veel natuur ontwikkeld', zegt Lenssinck. 'Wij zochten naar een andere manier om gras uit natuurgebieden inpasbaar te maken. Dit

kan door er hooi van te oogsten en samen met een forse hoeveelheid krachtvoer aan hoogproductieve koeien te voeren.' Volgens Lenssinck is het Kempensysteem voor de hoogstproductieve koeien ook een slimme manier van opschalen. 'Je benut de potentie van een aantal koeien zonder grote investeringen.'

voorbeeld is de vrijloopstal. Dit stalontwerp is opgepikt in het buitenland en terwijl het nog volop in onderzoek is, bouwden al twee individuele melkveehouders zo'n stal. Dat helpt natuurlijk onmiskenbaar bij de introductie van deze innovatie.' Onderzoeken waar proefbedrijf Zegveld

zich op dit moment mee bezighoudt, zijn te vinden in de kaders.

Innovatief denken

Van het soms gehoorde verwijt dat vooroplopen het begin van nieuwe wetgeving is, wil Lenssinck niet weten. 'Niet beleidmakers, maar burgers maken het beleid.

De Partij voor de Dieren agendeert grootschalige veehouderij omdat burgers daar problemen mee hebben. En wat als biologisch nog steeds groeit? Daar moeten we als sector wat mee doen. Er is geen product dat zestig jaar hetzelfde kan blijven, ook melk niet. Als sector moeten we ons daar niet tegen verzetten, maar

Meerdere melkstromen per bedrijf

'Waarom gaat de melk van alle koeien, die in samenstelling per koe verschilt, bij elkaar en als één melkstroom naar de fabriek?' Dat vraagt Frank Lenssinck zich hardop af. Hij pleit voor meerdere melkstromen per bedrijf. 'Dat maakt je bedrijf alleen al minder afhankelijk van een bepaalde bulkmarkt. Bovendien benut je de potentie van bijvoorbeeld de specifieke genetische eigenschappen van de koe zoals onverzadigde vetzuren of lactoferrine in de melk beter. We kunnen veel meer in het sturen van melkwaliteit op het melkveebedrijf dan we nu doen', stelt Lenssinck. 'Uit onderzoek blijkt dat we in ons melkvee voldoende variatie in de genetische aanleg van onverzadigde vetzuren in de melk hebben. Combineren we dat met het voeren van rode klaver, dan kan een deel van onze veestapel een zeer efficiënte, extra gezonde melkstroom produceren. Daarmee creëren we op het bedrijf meerwaarde in de melk.'

Lenssinck ziet in dit opzicht nog meer mogelijkheden. 'Technisch is het al mogelijk om de hoogwaardige grondstof lactoferrine direct uit de melk te halen. Op een bedrijf kun je dan bijvoorbeeld

melk lactoferrinemelk, melk met veel onverzadigde vetzuren en bulkmelk drie melkstromen creëren. De mogelijkheden hiervan onderzoeken we op dit moment.'

Methaan opvangen in boxenplein

Boxen die niet in een lange rij, maar in een cirkel staan. Of dit zogenaamde boxenplein een optie is, gaat proefbedrijf Zegveld verder onderzoeken na enkele eerste ervaringen in het afgelopen jaar. 'Wat betreft oppervlakte maakt het geen verschil. Doordat de koeien echter met de koppen naar het midden van de cirkel liggen, kunnen we de methaan die tijdens het herkauwen vrijkomt, opvangen. Via een luchtwasser is de methaan uit de lucht te halen, wat de uitstoot van broeikasgassen vermindert', vertelt Lenssinck. 'Het is ook nog mogelijk om achter het boxenplein de ammoniak boven de dichte vloer af te zuigen. Nadeel van het boxenplein is dat het vorig jaar nooit helemaal vol lag omdat koeien waarschijnlijk met de koppen te dicht bij hun koppelgenoten liggen.'

we moeten proberen ook in de toegevoegde waarde van melk te innoveren.' Volgens Lenssinck werken op het proefbedrijf pioniers die innovatief denken en zelf mogelijke innovaties opsporen. 'We weten de uitkomst niet op voorhand, maar we pikken een idee op, verkennen de achtergrond, doen literatuurstudie

en proberen de innovatie op kleine schaal in de praktijk uit. Lijkt dit succesvol, dan zien we het bedrijfsleven aanhaken en ermee aan de slag gaan, met of zonder ons. Een mooi voorbeeld is eendenkroos, dat we op het spoor zijn gekomen als interessante eiwitbron voor melkvee. Via een kleine proef hebben we

eendenkroos geoogst en geperst als veevoer. Op dit moment zijn drie bedrijven, waaronder ForFarmers, bezig met een proef naar kroosteelt op digestaat.'

Meer omgevingsgericht

In innoveren in het algemeen is Zegveld niet uniek, maar wel als het gaat om

Bedrijfskeuzes naar bedrijfsstijl belangrijk

In de jongveestal staat Frank Lenssinck stil bij een hoornloos kalfje. 'Dit is natuurlijk niet echt iets bijzonders, maar we willen hiermee wel aanzetten tot vraaggericht fokken. Op een bedrijf staan eigenlijk twee dingen vast: de boer en de grondsoort. Alle andere dingen moeten we hierop afstemmen.' Lenssinck noemt als voorbeeld fokken op bedrijfsstijlen.

'Hier op het weinig draagkrachtige veen is de druk per vierkante centimeter van een koe belangrijk om vertrapten te voorkomen. Ook zogenaamde "bulkfeeders", koeien die voor een kilo gras wei-

nig lopen, zijn interessant. Bij weiden in natuurgebieden passen koeien die goed bestand zijn tegen extensieve bedrijfsomstandigheden, een lang weideseizoen en matig ruwvoer juist weer beter. En de ene koe is weer meer geschikt voor robotmelken dan de andere. Jammer dat we op deze kenmerken niet kunnen selecteren? De dertig topstieren van de stierenkaart zijn echt niet voor alle bedrijven geschikt.'

Lenssinck gaat in bedrijfskeuzes conform bedrijfsstijl nog verder. 'Bijna alle veehouders zaaien BG-mengsels als gras in, terwijl elke veehouder een ander graslandmanagement en elk perceel andere groeiomstandigheden heeft. Wij hebben nu twee dezelfde proefvelden op twee verschillende percelen ingezaaid met individuele grassoorten die we allemaal op dezelfde manier behandelen. Het verschil zit in het slotwaterpeil. We willen een indicatie hebben van welke grasoort het beste bij bijvoorbeeld een hoog of een laag waterpeil past. Gras op bedrijfsstijlen moet een vervolg op fokken op bedrijfsstijlen worden.'

Maatregelen voor weidevogels

Het ooit zo weidevogelrijke veengebied heeft onder invloed van vossen en roofvogels nauwelijks nog broedende paartjes over. Samen met enkele andere veehouders heeft proefbedrijf Zegveld in totaal meer dan vijftig hectare aangepast om de natuurlijke vijanden van de weidevogels buiten de percelen te houden. Zo zijn de houtsingels gekapt en is er een vossenraster met schrikdraad en gaas om het gebied gezet. Ook is er een strook zwarte grond en een perceel plas-dras aangelegd. De komende jaren moet uitwijzen wat het effect op de weidevogel populatie is.

de koppeling met het veengebied. Water wordt volgens Lenssinck een steeds belangrijker aspect, net als de inklinking van veen (waarbij veel broeikasgassen vrijkomen). Zegveld profileert zich nu al sterk in onderzoeken rond deze onderwerpen. 'Daarnaast zitten we hier midden in het Groene Hart en dus tussen de burgers die steeds bepalender worden in de productieomstandigheden van veehouders. In de openheid naar en het contact met de burgers kunnen wij als proefbedrijf een grote rol spelen. Deze streek is de voorkant van de melkvee sector in de rest van Nederland. Burgers gaan er automatisch van uit dat zoals wij hier omgaan met dieren en landgebruik, het ook in Groningen of Friesland gebeurt. Wij kunnen hier goodwill kweken voor de hele sector.' Door de unieke waarden van het proefbedrijf in het veengebied uit te dragen lijkt 'Zegveld' een op handen zijnde sluiting te kunnen voorkomen. 'In de afgelopen periode zijn diverse regionale partijen, zoals de drie westelijke provincies, de waterschappen, Natuurmonumenten en LTO Noord, afdeling West, benaderd of er binnen de thema's die in het westelijke veengebied spelen een substantiële rol voor ons als proefbedrijf is. De intentie en steun is er bij deze partijen, waardoor wij dit jaar

Eén keer per dag melken

In het Groene Hart wordt momenteel veel grond aan de landbouw onttrokken en 'teruggegeven' aan de natuur. Lenssinck stelt dat het beheren van deze gebieden voor zowel de natuurorganisatie als de melkveehouder kansen biedt. 'Waarschijnlijk al dit jaar gaan wij bij wijze van proef in een natuurgebied melken met de mobiele melkrobot Naturelur. Onder de huidige omstandigheden is het kwaliteitsverschil tussen krachtvoer en het gewone voer klein, waardoor krachtvoer het robotbezoek nauwelijks stimuleert. Bij weiden in het natuurgebied is dit kwaliteitsverschil wel groot.' Hierdoor verwacht Lenssinck dat de

Dynamisch waterpeilbeheer

Vanwege de grote hoeveelheid sloten en de lage veengrond lopen er op Zegveld ook veel proeven naar waterpeilbeheer en het voorkomen van het inklinken van de veengrond. 'Bij de start van het proefbedrijf is er een stalen pin in de grond geslagen tot aan het maaiveld en inmiddels steekt de pin veertig centimeter boven het maaiveld. Gemiddeld klinkt de veengrond dus een centimeter per jaar in. Daarbij komen

gaan schrijven aan een innovatieprogramma veengebied dat op 1 januari 2011 klaar zal zijn. Op dat moment hebben we zekerheid over de toekomst', vertelt Lenssinck. Waterschappen, natuurorganisaties en provincies gaan een dominantere rol spelen. Dit zorgt op termijn zeker voor een andere insteek bij de on-

ook veel broeikasgassen vrij', vertelt Frank Lenssinck.

Er loopt op dit moment een proef naar een structureel hoger waterpeil via onderwaterdrainage. Ook dynamisch peilbeheer is in onderzoek: het afstemmen van het waterpeil op het gebruik. Dat betekent hoog water tijdens het groeiproces en enkele dagen voor het beweiden, maaien of bemesten het peil verlagen.

derzoeksprojecten. 'In plaats van een sectorgericht proefbedrijf zullen we ons dan ontwikkelen als een omgevingsgericht proefbedrijf. De vraag op welke manier we als melkveehouderij een rol kunnen spelen in de wensen van het gebied en van de maatschappij zal dan centraal staan.' |

Betere ventilatie

'In de stallenbouw zijn we veel bezig met dwarsventilatie. Tuinders daar-entegen ventileren via het dak van hun kas. Zij stellen dat warmte altijd opstijgt en dat je daarom aan de bovenkant moet ventileren', vertelt Frank Lenssinck.

Op proefbedrijf Zegveld zijn de koeien in de vrijlooptal gehuisvest in een tuinkas. 'De bovenbouw kost maar dertig tot vijftig euro per vierkante meter en dat is nog een stuk goedkoper dan de huidige serrestal. Naar aanleiding van onze ervaringen overwegen op dit moment vijf boeren om een kas voor de koeien te gaan bouwen.'